

НЕЗАВИСНИ ОПЕРАТОР СИСТЕМА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

ИЗВЈЕШТАЈ
О ФИНАНСИЈСКОМ ПОСЛОВАЊУ НОСБИХ-а
ЗА 2020. ГОДИНУ

Фебруар, 2021. године

КАРАКТЕРИСТИКЕ ФИНАНСИЈСКОГ ПОСЛОВАЊА НОСБИХ-а У 2020. ГОДИНИ

Финансијско пословање НОСБиХ-а у 2020. години, поред већ стандардизованих трошкова и улагања, обиљежиле су сљедеће чињенице:

- Недовољан износ тарифе за рад изазвао је потешкоће у раду НОСБиХ-а.
- Тарифа за рад НОСБиХ се почела примјењивати тек од 01. априла, а не од 01.01.2020. године, чиме је НОСБиХ остао ускраћен за 332.497 КМ прихода.
- Због смањења потрошње електричне енергије остварен је мањи приход, за 194.138 КМ.
- Укупни трошкови су у складу са одобреним одлуком ДЕРК-а.
- Поједини трошкови у одлуци о тарифи који су неминовно настали нису признати.
- Нису одобрена средства за капиталне издатке, укључујући и кредитне обавезе.
- Због појаве коронавируса одређене трошковне позиције су реализоване знатно испод планских вриједности.
- Настављен је неповољан финансијски тренд из претходних година, јер су створене обавезе које су веће од расположивих извора.
- Извршена је исправка потраживања од Алуминија д.д. Мостар на терет расхода у износу 3.617.289 КМ, а што је и независна ревизија у свом извјештају за 2019. годину навела као основ за мишљење са резервом.

Као посљедица тога, у 2020. години по основу тарифе за рад је остварен вишак расхода (дефицит), од 799.665 КМ, што се неповољно одражава првенствено на ликвидност. Вишак расхода над приходима се састоји од 349.091 КМ као резултат редовног пословања у 2020. години, те 450.574 КМ као последица евидентирања исправке вриједности потраживања од Алуминија д.д. Мостар на терет расхода. Исказани дефицит по основу редовног пословања (349.091 КМ) је мањи у односу на ребалансирани, што говори да се Управа НОСБиХ-а веома одговорно односила према трошковима. Главни разлог губитка оствареног у редовном пословању јесте мањак прихода у односу на предвиђене у складу са износима које је одобрио ДЕРК.

С обзиром да је у претходним годинама истопљен цјелокупан кумулативни вишак прихода, а да кроз тарифу НОСБиХ-у нису одобрене законом предвиђене резерве, ликвидност се обезбјеђивала из кредитних средстава (овердрафт). Овердрафт се у 2020. години користио 42 дана за шта је НОСБиХ платио 6.147 КМ.

Одлуком ДЕРК-а драстично је смањен планирани приход те је донесен ребаланс финансијског плана којим су утврђени нови максимално рестриктивни износи. Да се финансијски план, односно, његов ребаланс досљедно темељио на одобреном приходу из одлуке, неминовно би дошло до озбиљног поремећаја рада НОСБиХ-а у техничко-технолошком смислу (изостало би одржавање појединих софтверских система те инвестиционих улагања), а неке обавезе, као што су камате и трошкови по појединим кредитима не би могле бити измирене.

Ипак, и поред свих неповољности које су обиљежиле 2020. годину, Управа НОСБИХ-а је уложила максималне напоре како би се пословни процеси одвијали без већих потешкоћа па су уредно измириване све обавезе, како према добављачима за робе и услуге, тако и оне које се односе на инвестициона улагања. Осим тога, отплата свих кредита и камата (домаћим и иностраним банкама) одвијала се у складу са отплатним плановима, без иједног дана кашњења. И обавезе према запосленима су исплаћиване према устаљеним роковима, у пуном износу са свим порезима и доприносима.

О одлуци о тарифи за рад НОСБиХ-а у 2020. години те њеним посљедицама на финансијски положај компаније, много тога је већ речено у планским документима и другим материјалима, али подсећамо на неке кључне одредбе које су се, несумњиво, негативно одразиле на пословање.

Наиме, Одлуком о тарифи број: 04-28-5-383-59/19, од 25.03.2020. године утврђена је нова тарифа за рад НОСБиХ-а у износу од 0,0050 фенинга/kWh, коју плаћају произвођачи и 0,0676 фенинга/kWh, коју плаћају купци те, по том основу, и укупан приход од 7.950.000 КМ, док је ребалансом утврђен укупан приход у износу 7.405.100. Разлика од 544.900 КМ је настала због тога што су у тренутку доношења ребаланса финансијског плана биле познате остварене количине потрошње и производње за 8 мјесеци, а сходно њима и остварени приход обухваћен ребалансом.

Укупни расходи утврђени ребалансом су мањи и од планираних (за 1.536.972 КМ) и у односу на одобрене Одлуком (за 74.045 КМ).

Најзначајнији трошкови који су ребалансом умањени у односу на планиране су:

- бруто плате и накнаде запосленима за 600.000 КМ
- трошкови материјала за 26.000 КМ
- трошкови енергената за 43.000 КМ
- одржавање софтверских алата за око 155.000 КМ
- одржавање опреме за око 15.000 КМ
- остале услуге за око 278.000 КМ
- трошкови репрезентације за 55.000 КМ
- финансијски трошкови за око 137.000 КМ
- путни трошкови за 130.000 КМ
- остали материјални и нематеријални трошкови у укупном износу од око 93.000 КМ.

Укупни трошкови који се финансирају средствима која се прикупљају из тарифе за рад ребалансом су усклађени са укупним износом одобреним одлуком ДЕРК-а.

НОСБиХ своје финансијско пословање, осим на тарифи за рад, од 2016. године темељи и на тарифи за системску услугу.

- *Тарифом за рад НОСБиХ-а*, обезбјеђује се приход који је у функцији покривања свих трошкова за његов рад, укључујући и трошкове запослених.
- По основу *тарифе за системску услугу* стиче се приход који се користи искључиво за тржишну набавку резерве капацитета секундарне и терцијарне регулације, као и набавку ел.енергије за покривање губитака у преносном

систему те компензације нежељених одступања, односно, за балансно тржиште.

Укупан приход НОСБиХ-а у 2020. години, са укљученим приходом од системске и помоћних услуга, остварен је у износу од 76.579.837 КМ, док су укупни расходи, са трошковима помоћних услуга, исказани у износу од 73.633.588 КМ из чега произилази да је остварен позитиван финансијски резултат у износу од 2.946.249 КМ, а који се састоји од:

- вишка расхода над приходима по основу тарифе за рад у износу 799.665 КМ
- вишка прихода над расходима по основу тарифе за системску и помоћне услуге у износу 3.745.914 КМ.

Сасвим је јасно да НОСБиХ не може постићи финансијску равнотежу и одржавати задовољавајућу ликвидност *уколико му не буду одобрене реално оствариве резерве из којих би се у току године могли надокнађивати дефицити у приходу, обезбјеђивати средства неопходна за одржавање ликвидности те компензирати проблеми у наплати, али и покривати одређени издаци који нису предвиђени планом.* Балансирање прихода, било да је у питању његов мањак или вишак, до висине одобреног, свакако би се накнадно регулисало тарифом. Међутим, како се нова тарифа утврђује обично једном годишње и у току године се не врши њено подешавање, што би према члану 23. Методологије требало да се ради, те како надокнада прихода кроз тако утврђену тарифу траје још годину дана, ако не постоје „резерве“ немогуће је, одржати финансијску равнотежу НОСБиХ-а. Проблем је тим већи што до сада ни у једној од претходних тарифа мањак одобрених прихода није надокнађен.

Суштински проблем у финансијском пословању НОСБиХ-а је, очигледно, висина саме тарифе и укупног прихода који из ње произилази, а који је, и тако рестриктиван, показало се у низу година, најчешће неостварив. Ове године НОСБиХ је успио „затворити“ свој финансијски биланс и постизати задовољавајућу ликвидност, захваљујући, овердрафт кредиту и максималним смањењем трошкова који нису били на уштрб функционисања НОСБиХ-а, односно електроенергетског система у БиХ.

У наставку ће се све билансне позиције, било да се упоређују са планираним или ребалансираним, јединствено исказивати термином „планиране“, јер и финансијски план, као и његов корективни документ ребаланс, представљају јединствен плански документ.

Финансијски резултат са укљученим приходима и расходима од тарифе за рад и системске и помоћних услуга

Назив	Остварено 2015.	Остварено 2016.	Остварено 2017.	Остварено 2018.	Остварено 2019.	Остварено 2020.
Укупни приходи	7.513.808	75.626.552	73.504.387	69.088.081	77.709.192	76.579.837
Укупни расходи	7.148.897	65.886.700	68.457.157	79.870.341	79.227.855	73.633.588
Вишак прихода/расхода	364.911	9.739.852	5.157.230	-10.782.260	-1.518.663	2.946.249

Финансијски резултат само по основу рада НОСБиХ-а

<i>Назив</i>	<i>Остварено 2019.</i>	<i>Финансијски план за 2020.</i>	<i>По одлуци ДЕРК-а за 2020.</i>	<i>Ребаланс фин.плана за 2020.</i>	<i>Остварено 2020.</i>
Укупни приходи	7.292.530	11.191.896	8.150.000	7.405.100	7.885.150
Укупни расходи	8.037.116	9.412.927	8.150.000	7.875.955	8.684.815
Вишак прихода/расхода	-744.586	1.778.969	0,00	-470.855	-799.665

Финансијско пословање се у прва три мјесеца 2020. године заснивало на Одлуци о тарифи за рад НОСБиХ-а из 2019. године 04-28-5-427-59/18 од 19.02.2019. године у износу 0,0047 фенинга/kWh, коју плаћају произвођачи и 0,0563 фенинга/kWh, коју плаћају купци. Од 01.04.2020. године примјењује се нова тарифа за рад НОСБиХ-а, која је утврђена Одлуком број 04-28-5-383-39/19 од 25.03.2020. године у износу 0,0050 фенинга/kWh, коју плаћају произвођачи и 0,0676 фенинга/kWh, коју плаћају купци.

Приходи у 2020. години остварени по основу тарифе за рад износе 7.423.365 КМ и због непримјењивања нове тарифе за 2020. годину од 01.01., већ од 01.04.2020. године мањи су за 332.497 КМ у односу на одобрене одлуком ДЕРК-а, док су због смањења потрошње електричне енергије мањи за 194.138 КМ.

Овако остварени приходи су мањи у односу на утврђене Одлуком о тарифи за приближно 526.000 КМ, док су у односу на ребаланс већи за приближно 18.000 КМ.

Такође, одлуком су утврђени и укупни расходи у износу 7.950.000 КМ. Из овако укупно одобреног прихода и укупних расхода произилази да нису предвиђена средства за финансијске резерве којима би се, у случају неликвидности, могли покривати губици.

Мора се нагласити да овако одобрене билансне величине од почетка нису биле одрживе и нису уважавале реалне потребе рада НОСБиХ-а, прије свега се то односи на расходне величине.

Управа НОСБиХ-а је рестриктивном финансијском политиком и мјерама штедње успјела да већину трошковних позиција стави под контролу и њихово остварење се кретало у оквиру износа предвиђених одлуком о тарифи за рад НОСБиХ-а, док за поједине финансијске позиције није могла примијенити рестриктивне мјере будући да би изостанком улагања у одржавање појединих софтверских система неминовно дошло до озбиљног поремећаја у раду НОСБиХ-а, првенствено у техничко-технолошком смислу. Све то би проузроковало и драстично смањење личних примања, док се неке обавезе, као што су камате и трошкови по кредиту ЕБРД-а, које уопште нису признате, не би могле измирити.

Такође, због тога што ДЕРК није одобрио додатна средства за отплату кредита, за чије задужење је претходно дао сагласност, НОСБиХ-а је повлачење додатних кредитних средстава (око 4.000.000 КМ) за финансирање система СКАДА (SCADA), што је требало бити реализовано до маја 2020. године, одложио за крај године. На тај начин је смањен износ рате кредита, а све са намјером да се спријечи додатно погоршање финансијске ситуације.

Упоредо са свим редовним пословним активностима, 2020. годину карактерише и имплементација пројекта СКАДА/ЕМС који се финансира кредитом ЕБРД-а. Све инвестиционе и кредитне активности су садржане у посебном извјештају.

Финансијски резултат само по основу системских и помоћних услуга

<i>Назив</i>	<i>Остварено 2016.</i>	<i>Остварено 2017.</i>	<i>Остварено 2018.</i>	<i>Остварено 2019.</i>	<i>Остварено 2020.</i>
Укупни приходи	68.230.141,04	66.189.373	62.184.885	70.416.662	68.694.687
Укупни расходи	58.697.334,83	61.473.349	72.148.926	71.190.740	64.948.772
Вишак прихода/расхода	9.532.806	4.716.024	-9.964.041	-774.077	3.745.914

Приход прикупљен по основу тарифе за системску услугу користи се *искључиво* за тржишну набавку резерве капацитета секундарне и терцијарне регулације, као и набавку електричне енергије за покривање губитака у преносном систему те компензације нежељених одступања према сусједним регулационим подручјима. По овом основу, у посматраном периоду је исказан позитиван салдо од 3.745.914 КМ. По основу системске и помоћних услуга исказани вишак прихода над расходима би износио 6.912.628 КМ, али је он мањи за 3.166.714 КМ што је последица евидентирања исправке вриједности потраживања од Алуминија д.д. Мостар на терет расхода. Оцјена је да би позитиван салдо између прихода и расхода, односно, суфицит од помоћних услуга требао континуирано износити најмање 5 до 6 милиона КМ, чиме би се осигурала ликвидност балансног тржишта. То такође упућује на закључак да је постојећа тарифа за системску и помоћне услуге у износу 0,5188 фенинга/kWh, која је била у примјени током 2020. године, прилично избалансирана.

НОСБиХ је и у 2020. години суочен са високим потраживањем од Алуминија д.д. Мостар, који на дан 31.12.2020. укупно износи 3.166.714 КМ по основу системске и помоћних услуга. Овдје посебно истичемо да је Управа НОСБиХ-а током 2019. године предузела све радње у складу са законском регулативом и Уговором о преузимању и репрограму дуга бр. ОПУ-ИП 738/2018 од 20.12.2018. године између *Al Trade d.o.o. Мостар*, Алуминија д.д. Мостар и НОСБиХ-а како би се наведена потраживања наплатила. У том смислу НОСБиХ је поднио мјенице Уникредит банке (*UniCredit Bank d.d.*) за наплату потраживања од Алуминија, али мјенице је НОСБиХ-у банка вратила уз образложење да се Алуминиј д.д. Мостар налази у поступку финансијске консолидације. Одлуком Владе Федерације БиХ поступак финансијске консолидације Алуминија д.д. Мостар је продужен до 31.12.2021. године и док он траје принудна наплата се не може покренути. Наведена потраживања су у 2020. години књиговодствено исправљена на терет расхода.

У оквиру помоћних услуга, успјешно се реализује и *Споразум Блока СХБ о заједничкој терцијарној резерви*, као и *Споразум о испоруци енергије терцијарне регулације (ПТРЕ) са ЕМС-ом и ЦГЕС-ом на граници БиХ-Србија, односно БиХ-Црна Гора* те се уредно измирују међусобне обавезе. Подсјећамо, примјеном ових споразума, НОСБиХ може набављати ел. енергију од ЕЛЕС-а и ХОПС-а (СХБ Блок) те ЕМС-а и ЦГЕС-а, за потребе терцијарне резерве и испоручивати је у ЕЕ систем БиХ, а електропривреда која је узроковала грешку ће то платити након што јој НОСБиХ испостави фактуру.

БИЛАНС СТАЊА
на дан 31.12.2020. године

Група конта	Позиција	Износ по одбитку исправке вриједности	
		Стање на дан 31.12.2019.	Стање на дан 31.12.2020.
	А К Т И В А		
	А. ОСНОВНА ИМОВИНА	10.333.547	11.730.780
00	Некретнине, постројења и опрема	9.925.292	11.374.591
01	Нематеријална стална средства	261.964	203.374
02,03	Дугорочни пласмани и потраживања	146.229	146.229
04	Биолошка имовина		
05	Улагања у некретнине		
06	Стална средства намијењена продаји		
08	Дугорочна разграничења	62	6.586
	Б. ТЕКУЋА (ОБРТНА) СРЕДСТВА	20.647.632	20.250.520
10	Новац и новчани еквиваленти	1.221.936	8.682.398
11,12	Краткорочни пласмани и потраживања	8.568.013	771.329
	- потраживања по основу тарифе	710.413	-
	- потраживања за помоћне услуге	7.619.125	46.264
	- потраживања од купаца за ИТЦ и аукције	227.896	712.284
	- потраживања од запослених за аконтације за служ.пут	653	10
	- остала потраживања	9.926	12.771
13	Залихе	38.557	33.098
14	Улазни порез (ПДВ)	1.335.599	1.267.610
18	Краткорочна разграничења	9.483.527	9.496.085
	- разни разграничени трошкови	85.904	83.874
	- трошкови осигурања	4.988	3.962
	- разграничења за ИТЦ и аукције	294.412	363.138
	- обрачунати приход за рад НОСБиХ-а	763.602	903.257
	- обрачунати приход за помоћне услуге	8.326.552	8.141.554
	- остала разграничења	8.069	299
	УКУПНО АКТИВА (А+Б)	30.981.179	31.981.300
	П А С И В А		
	А. ТРАЈНИ ИЗВОРИ	4.725.457	7.671.706
200	Трајни извори	1.649.278	1.649.278
201	Резерве		
202	Нераспоређени вишак прихода	4.594.842	6.456.961
203	Нераспоређени вишак расхода	-1.518.663	-434.533
204	Ревалоризационе резерве		
	Б. ДУГОРОЧНЕ ОБАВЕЗЕ	7.737.218	9.788.489
21	Дугорочне финансијске обавезе	7.200.517	9.181.341
28	Дугорочна разграничења и резервисања	536.701	607.148
	Ц. КРАТКОРОЧНЕ ОБАВЕЗЕ	18.518.504	14.521.105
30	Краткорочне обавезе	7.771.245	8.083.100
	- обавезе према добављачима у земљи	22.027	266.377
	- обавезе према добављачима у иностранству	525.054	1.364.418
	- обавезе према добављачима за помоћне услуге	6.842.405	5.817.052
	- обавезе за бруто плате и накнаде радницима и др.	364.231	450.101
	- обавезе за накнаде УО и савјетодавном вијећу	16.601	16.317
	- остале обавезе	927	168.835
31,32	Краткорочне финансијске обавезе	1.289.025	3.183.318
34	Обавезе за ПДВ	190.547	148.022
38	Краткорочна разграничења и резервисања	9.267.687	3.106.665
	- разграничени расходи по основу тарифе за рад	297.471	744.512
	- разграничени расходи по основу помоћних услуга	8.305.944	2.137.256

	-остали разграничени расходи	75.514	6.080
	-одложени приход по основу гранта ЕБД-а	22.288	32.056
	-одложени приход по основу донације CROSSBOW	275.000	17.640
	-одложени приход по основу донације TRINITY	160.000	157.000
	-одложени приход по основу донације FARCROSS	0	10.000
	-одложени приход по основу донације СКАДА	0	2.061
	-остала краткорочна разграничења	131.470	60
	УКУПНО ПАСИВА (А+Б+Ц)	30.981.179	31.981.300

АНАЛИЗА БИЛАНСА СТАЊА НА ДАН 31.12.2020. године

Биланс стања, по дефиницији, представља пресјек цјелокупне имовине једне компаније на одређени дан. С једне стране се исказују средства (актива), наспрам обавеза и капитала (пасива) које морају бити потпуно уравнотежене.

Биланс стања, дакле, представља основу за сагледавање финансијске снаге и способности компаније. У билансу стања НОСБиХ-а дат је преглед активе и пасиве на дан 31.12.2020. који је упоређен са истим датумом претходне године.

У билансу стања, осим обавеза и потраживања насталих из редовног рада НОСБиХ-а, обухваћене су и оне из процеса системске и помоћних услуга, као и вишак прихода по том основу, чиме се вишеструко увећава актива, као и њени извори, исказани у пасиви.

АКТИВА

Исказана стања *основне имовине (сталних средстава)* на крају обрачунског периода (31.12.2020.) представљају, заправо почетна стања на дан 01.01.2020. те новонабављена средства у току обрачунског периода што укључује и средства у припреми, са обрачуном исправке вриједности (амортизацијом) на годишњем нивоу, као и авансе дате за набавку средстава.

Укупна актива НОСБиХ-а на дан 31.12.2020. године, по садашњој вриједности, износи 31.981.300 КМ и повећана је за цца 1 милион у односу на стање из упоредног периода 2019. године.

Структура активе	31.12.2019	%	31.12.2020.	%
1. основна имовина	10.333.547	33	11.730.780	37
2. краткотрајна имовина	20.647.632	67	20.250.520	63
УКУПНО	30.981.179	100	31.981.300	100

У структури активе, вриједност *основне имовине* износи 11.730.780 КМ, са учешћем од 37%, док краткотрајна, *текућа средства* у износу од 20.250.520 КМ учествују са 63%.

Евидентно је да је у 2020. години дошло повећана вриједност основне имовине у односу на упоредну 2019. годину, што је последица набавке опреме за систем СКАДА. Такође, у истом периоду је повећана вриједност краткотрајне имовине, због

средстава повучених од кредита ЕБРД-а намијењеног за финансирање система СКАДА.

1. Структуру основне имовине у укупном износу од 11.730.780 КМ чине:

а) материјална средства	8.714.083
б) нематеријална средства	203.374
ц) некретнина и опрема у припреми и дати аванси	2.660.508
д) дугорочни пласмани, потраживања и разграничења	152.815

а,б) Материјална и нематеријална средства (8.714.083 КМ+203.083 КМ) су сва средства у функцији којима располаже НОСБиХ, укључујући и новонабављена средства те инвестиционе пројекте који су стављени у функцију до 31.12.2020. године. Улагања у инвестиције, као и њихови извори, детаљно су анализирани у Извјештају о инвестицијама.

ц) На позицији *„некретнине и опрема у припреми и дати аванси“*, 31.12.2020. исказан је износ од 2.660.508 КМ, а односи се на стална средства у припреми, у износу 2.317.479 КМ и авансе за материјална стална средства, у износу 343.028 КМ (аванс за систем СКАДА).

д) На позицији *„дугорочни пласмани, потраживања и разграничења“* исказан је *оснивачки капитал* за компанију *SEE CAO* у износу од 78.233 КМ. У складу са Споразумом о оснивању компаније *SEE CAO* сваки од седам оснивача ове аукцијске куће уплатио је по 40.000 ЕУР на име „оснивачког капитала“. Осим тога, на име оснивачког капитала Центра за координацију сигурности (SCC), уплаћено је 67.996 КМ, док се на разграничењима (6.586 КМ) исказују трошкови за одржавање сталних средстава.

2. **Краткотрајна имовина** исказана у активи биланса стања износи укупно 20.250.520 КМ

Њену структуру, првенствено, чине:

	КМ	%
2.1. новчана средстава на благајни и трансакционим рачунима (без помоћних услуга)	2.534.408	12,5
2.1.1. трансакциони рачун помоћних услуга	6.147.990	30,4
2.2. краткорочни пласмани и потраживања	725.065	3,6
2.2.1. краткорочна потраживања од помоћних услуга	46.264	0,2
2.3. залихе	33.098	0,1
2.4. улазни ПДВ	106.526	0,5
2.4.1. улазни ПДВ по основу помоћних услуга	1.161.084	5,8
2.5. краткорочна разграничења	1.354.531	6,7
2.5.1. краткорочна разграничења-помоћне услуге	8.141.554	40,2
Укупно:	20.250.520	100,0

Видљиво је да у структури краткотрајне имовине доминирају новчана средства са приближно 43%, те потраживања по основу системске и помоћних услуга која учествују са око 40%, док се остатак налази у осталим потраживањима, залихама и краткорочним разграничењима.

2.1 Структуру новчаних средстава чине:

	KM
- благајна	6.025
- главни трансакциони рачун	6.883
- рачун инвестиција	2.240.869
- рачуни ИТЦ-а, SEE CAO-а, EMC-а,	14.210
- рачун CROSSBOW	10.051
- рачун TRINITY	200.847
- рачун FARCROSS	55.523
УКУПНО:	2.534.408
- рачун помоћних услуга	6.147.990
СВЕ УКУПНО:	8.682.398

У структури новчаних средстава, на дан 31.12.2020. затечена средства из редовног пословања НОСБиХ-а, (благајна, главни и инвестициони рачун) износила су 2.253.777 KM, док су у остатку од 14.210 KM средства ИТЦ механизма и аукција, која ће бити пренијета Електропреносу БиХ, те средства од системске и помоћних услуга, у износу од 6.147.990 KM. Грант средства пројеката CROSSBOW, TRINITY и FARCROSS износе 10.051 KM, односно 200.847 KM и 55.523 KM и она се могу користити само намјенски.

2.2 Краткорочни пласмани и потраживања (771.329 KM) на дан 31.12.2020. односе се на:

- потраживања од купаца за редовно пословање	-
- потраживања од купаца за помоћне услуге	46.264
- потраживања од купаца за ИТЦ и аукције	712.284
- потраживања од запослених за аконтације за сл. пут	10
- остала потраживања	12.771
УКУПНО:	771.329

- Потраживања од купаца за редовно пословање се састоје од потраживања од компаније Алуминиј д.д. Мостар у износу 3.617.289 KM, а за које је извршена исправка вриједности у истом износу.
- Потраживања од купаца за помоћне услуге у укупном износу 46.264 KM се односе потраживања од компаније *LE Trading* 44.789 KM, те потраживања од *Petrol BH Oil Company* у износу 1.475 KM.
- Потраживања по основу ИТЦ механизма те аукција, како за ПДВ од Електропреноса, тако и за аукције које су обавили SEE CAO и EMC, укупно износе 712.284 KM.
- Затечено стање исплаћених, а неправданих аконтација за службена путовања износи 10 KM.
- Остала потраживања од 12.771 KM односе се на потраживања за затезну камату од купаца за неплаћене рачуне (1.470 KM), више плаћен порез по одбитку (240 KM), рефундације накнада плата запослених за вријеме боловања (10.743 KM), те на остала потраживања (318 KM).

2.3 Исказане залихе у износу од 33.098 KM односе се на резервне дијелове за систем СКАДА, у износу 28.492 KM и резервне дијелове за климауређаје, у износу 4.606 KM.

2.4 Улазни ПДВ у износу од 1.267.610 KM односи се на ПДВ за фактуре из децембра (4.607 KM) које су достављене након 31.12.2020. године, а финансирају се из тарифе за рад, као и на фактуре ИТЦ и аукције (101.919 KM) те за помоћне услуге и дебаланс (1.161.084 KM).

2.5 Краткорочна разграничења у укупном износу од 9.496.085 КМ односе се на фактуре које су евидентирание до 31.12.2020. године, а трошак се односи на 2021. годину и износи 88.135 КМ, као и на обрачунати приход у износу 9.407.950 КМ (фактуре издате у јануару 2021., а односе се на промет који је реализован у децембру 2020. године):

	КМ
- обрачунати/фактурисани приход од купаца за рад НОСБиХ-а	903.257
- обрачунати/фактурисани приход од купаца за системску и помоћне услуге	8.141.554
- разграничења за ИТЦ и аукције	363.139
- разграничене трошкове осигурања	3.962
- разграничене трошкове одржавања сталних средстава	3.570
- одржавање система СКАДА	45.743
- разни разграничени трошкови	34.561
одржавање лиценце Microsoft	21.904
одржавање лиценце Fortigate	4.133
одржавање лиценце Veritas	3.655
одржавање лиценце за антивирусни програм	3.617
остали разграничени трошкови	1.252
- остала разграничења	299
УКУПНО:	9.496.085

ПАСИВА

Пасива (извори средстава) је потпуно уравнотежена са активом и на дан 31.12.2020. године износила је 31.981.300 КМ. Структуру извора средстава (пасиву) чине трајни извори те дугорочне и краткорочне обавезе, са укљученим помоћним услугама.

<i>Ред. бр.</i>	<i>Структура пасиве</i>	<i>Износ КМ</i>	<i>%</i>
1.	Трајни извори	7.671.706	24
2.	Дугорочне обавезе	9.788.489	31
3.	Краткорочне обавезе	14.521.105	45
	УКУПНО	31.981.300	100

У односу на исти период прошле године, учешће трајних извора у структури укупних извора повећано је за 9%, првенствено због исказаног вишка прихода у текућем периоду од 2.946.249 КМ.

1. Трајни извори односе се на:

	КМ
1.1. трајни капитал НОСБИХ-а	1.649.278
1.2. непокривени вишак расхода над приходима из ранијих година (тарифа за рад)	-434.533
1.3. исказани вишак расхода над приходима (тарифа за рад) 31.12.2020.	-799.665
1.4. нераспоређени вишак прихода из ранијих година (сист. и пом. услуге)	3.510.712
1.5. исказани вишак прихода над расходима (сист. и пом. услуге 31.12.2020.)	3.745.914
Укупно:	7.671.706

На дан 31.12.2020. исказан је *вишак прихода над расходима* у висини од 2.946.249 КМ и то из билансних позиција које се односе на системску и помоћне услуге у вриједности 3.745.914 КМ, док је од тарифе за рад НОСБиХ-а остварен негативан резултат у износу од 799.665 КМ.

2. **Дугорочне обавезе** које на дан 31.12.2020. износе 9.788.489 КМ односе се на:

- дугорочне финансијске обавезе 9.181.341 КМ
- дугорочна разграничења и резервисања 607.148 КМ.

Спецификација дугорочних финансијских обавеза:

Ред.бр.	Дугорочне финансијске обавезе	Износ КМ
1.	Дугорочни кредит <i>Raiffeisen Bank</i> (уг. бр. 5053/17)	1.603.066
2.	Дугорочни кредит ЕБРД (уг. бр 47324)	7.577.420
3.	Дугорочни кредит <i>BH Telecom</i>	855
	УКУПНО	9.181.341

Дугорочне финансијске обавезе односе се на остатак кредита чији износ је утврђен након рекласификације текућег доспјећа по отплатном плану.

Спецификација дугорочних разграничења и резервисања:

Ред.бр.	Дугорочна разграничења и резервисања	Износ КМ
1.	Одложени приход по основу гранта ЕБРД-а (уг. бр.Ц35157/1137/6578)-пословна зграда	213.194
2.	Одложени приход по основу гранта ЕБРД-а (уг. бр.Ц35157/1137/6578)-опрема	30.039
3.	Одложени приход по основу гранта ЕБРД-а (уг. бр.Ц35157/1137/6578)-СКАДА	262.099
4.	Одложени приход по основу донације <i>Siemens Austria</i> за систем СКАДА	47.396
5.	Одложени приход по основу новчаних донација – TRINITY (<i>Grant agreement бр. 863874</i>)	8.678
6.	Одложени приход по основу новчаних донација – FARCROSS (<i>Grant agreement бр. 246320</i>)	45.742
	УКУПНО	607.148

На ***дугорочним разграничењима*** су исказана средства по основу донација за учешће у међународним пројектима TRINITY и FARCROSS, као и средства гранта ЕБРД-а (Уг.бр. Ц351757/1137/6578) за пословну зграду, опрему и систем СКАДА као одложени приход у износу од 505.332 КМ. Иначе, оквирни износ ових средстава по уговору је око 800.000 КМ и до 31.12.2020. је повучено 586.060 КМ, а предвиђена су за консултантске услуге везане за реализацију ЕБРД кредита бр. 47324. Такође, на овој позицији је евидентиран и износ 45.742 КМ који се односи на донацију компаније Сименс (*Siemens Austria*) за опрему која ће чинити саставни дио система СКАДА.

Након стављања ових средстава у функцији, грант ће се исказивати у „приходима од донације“ те „амортизацији“ у истим годишњим износима, све док траје амортизациони вијек зграде, односно, система СКАДА, за које је грант обезбијеђен.

3. **Краткорочне обавезе** које на дан 31.12.2020. године износе 14.521.105 КМ односе се на:

Ред.бр.	Краткорочне обавезе	Износ КМ
1.	Краткорочне обавезе	2.266.048
2.	<i>Краткорочне обавезе - помоћне услуге</i>	5.817.052
3.	Краткорочне финансијске обавезе	3.183.318
4.	Обавезе за ПДВ	148.022
5.	Краткорочна разграничења и резервисања	969.409
6.	<i>Краткорочна разграничења и резерв.-помоћне услуге</i>	2.137.256
	УКУПНО	14.521.105

Образложење краткорочних обавеза:

Краткорочне обавезе у износу од 8.083.100 КМ обухватају:

Ред.бр.	Краткорочне обавезе	Износ КМ
1.	Обавезе према добављачима	1.630.795
2.	<i>Краткорочне обавезе-помоћне услуге</i>	5.817.052
3.	Обавезе за бруто плате и накнаде радницима и др.	450.101
4.	Обавезе за накнаде УО	16.317
5.	Остале обавезе	168.835
	УКУПНО	8.083.100

- Обавезе према добављачима** чине обавезе према добављачима у земљи, у износу 266.377 КМ и обавезе према добављачима у иностранству, у износу 1.364.418 КМ. Обавезе према добављачима у земљи се односе на обавезе према Електропреносу, по основу ИТЦ механизма, у износу 254.056 КМ те према компанијама: Сарајевогас 2.128 КМ, Триглав осигурање 1.763 КМ (осигурање имовине), Принтекс д.о.о. Сарајево 1.506 КМ (рачунарска опрема), МТЕЛ (услуге интернета и телефона) 1.161 КМ, Редекс д.о.о. Бановићи 1.093 КМ (материјал за бифе), Инома 948 КМ, БХ Телеком 876 КМ, ХИФА Д.О.О. Тешањ 676 КМ (гориво), Електродистрибуција Пале (ел.енергија) 590 КМ, Еронет 436 КМ, КЈКП Рад 328 КМ, Логософт 269 КМ (интернет линк), Аркус аутоматика д.о.о. Сарајево 222 КМ (одржавање система вентилације и гријања). Обавезе према инодобављачима су према ЕНТСО-Е 138.278 КМ, обавезе за одржавање ТНА софтвера за Електроенергетски координациони центар 5.867 КМ, затим обавезе за финансирање СЦЦ-а 48.896 КМ, обавезе за финансирање компаније SEE CAO 11.473 КМ, обавезе за одржавање система СКАДА Сименс 80.278 КМ, обавезе за испоручену опрему за систем СКАДА Сименс 911.049 КМ, обавезе за консултатнске услуге за имплементацију пројекта СКАДА WSP 56.328 КМ, обавезе за ИТЦ механизам у износу 112.250 (Енергинет 87.905 КМ, Свенска Крафнат (*Svenska Krafnat*) 22.718 КМ, Ред електрика (*Red Electrica*) 1.145 КМ и МЕПСО 482 КМ).
- Краткорочне обавезе-помоћне услуге** у износу 5.817.052 КМ односе се на обавезе према добављачима за помоћне услуге, дебаланс и губитке (ЕФТ Станари 45.047 КМ, ЕРС 5.740.247 КМ, *LE Trading* 11.815 КМ и Петрол БХ 19.943 КМ).

- Износ од 450.101 КМ су **обавезе за бруто плате и накнаде** које су обрачунате за децембар, а исплаћене у јануару 2021. године, што се односи и на накнаде УО и СВ, обрачунате за децембар (16.317 КМ), а исплаћене у мјесецу јануару 2021. године.
- **Остале обавезе** у износу 168.835 КМ се односе на обавезе по каматама за кредит ЕБРД-а, у износу 167.985 КМ, те обавезе по основу уговора о дјелу (850 КМ).

Краткорочне финансијске обавезе у износу од 1.289.025 КМ односе се на текући дио дугорочних финансијских обавеза (кредита) које, према МРС-у 1 (параграф 51-56), доспијевају за измирење у року краћем од 12 мјесеци. Ове обавезе се односе на отплату рата дугорочних кредита Рајфајзен банке (*Raiffeisen Bank*), у износу 265.449 КМ, отплату овердрафт кредита у износу 2.009.746 КМ, отплату рате кредита ЕБРД-а (826.964 КМ) као и текући дио дугорочних обавеза према БХ Телекому, у износу од 3.097 КМ те дио текућих обавеза по основу закупа пословног простора у згради Енергоинвеста 78.062 КМ.

Обавезе за ПДВ које износе 148.022 КМ су обавезе за мјесец децембар, а доспијевају за плаћање до 10. јануара, након састављања ПДВ пријаве за тај мјесец.

Краткорочна разграничења и резервисања у износу од 3.106.665 КМ, највећим дијелом су фактуре за помоћне услуге које се односе на децембар, а стигле су у јануару 2021. године (2.137.256 КМ), затим фактуре за аукције од Електропреноса (701.444 КМ) и од ЕМС-а (38.049 КМ), као и разграничени расходи (добављачи) за рад НОСБиХ-а (11.159 КМ).

БИЛАНС УСПЈЕХА
за период од 01.01.2020. до 31.12.2020. године

Ред. бр.	Позиција	ИЗНОС	
		Остварено 01.01.-31.12.2019.	Остварено 01.01.- 31.12.2020.
ПРИХОДИ			
1.	Чланарина		
2.	Приходи из буџета		
3.	Хуманитарни приходи		
4.	Приходи од властите дјелатности	77.408.355	76.119.522
5.	Остали приходи	300.837	460.315
	А. УКУПНО ПРИХОДИ	77.709.192	76.579.837
РАСХОДИ			
1.	Материјал и енергија	158.673	145.041
2.	Услуге	72.610.445	63.230.093
3.	Плате и остала примања запослених	3.786.812	3.971.034
4.	Амортизација	1.110.181	1.081.280
5.	Финансијски трошкови	373.526	359.088
6.	Путни трошкови	140.983	27.488
7.	Порези и доприноси који не зависе од резултата	23.897	21.523
8.	Остали расходи	1.023.338	4.798.041
	Б. УКУПНО РАСХОДИ	79.227.855	73.633.588
	Вишак прихода		2.946.249
	Вишак расхода	1.518.663	

Пословни резултат НОСБиХ-а формира се по принципу сучељавања прихода и расхода. У периоду 01.01. до 31.12.2020. године остварен је укупан приход у износу од 76.579.837 КМ, а састоји се од:

- прихода од системске, помоћних услуга и дебаланса, у износу 68.694.687 КМ
- прихода по основу тарифе за рад, у износу 7.423.365 КМ
- осталих прихода, у износу 32.355 КМ и
- прихода од пројеката, у износу 429.430 КМ.

У истом периоду укупни расходи остварени су у износу од 73.633.588 КМ, а састоје се од:

- расхода од помоћних услуга и дебаланса, у износу 64.948.772 КМ
- расхода који се финансирају из тарифе за рад, у износу 8.255.385 КМ и
- расхода по основу пројеката, у износу 429.430 КМ.

Такав однос укупних прихода и остварених расхода резултирао је вишком прихода над расходима који је износио 2.946.249 КМ. Овакав позитиван финансијски резултат се састоји од:

- вишка расхода над приходима по основу тарифе за рад, у износу 799.065 КМ
- вишка прихода над расходима по основу тарифе за системску и помоћне услуге, у износу 3.745.914 КМ.

Основни разлог због којег је исказан вишак расхода над приходима по основу тарифе за рад НОСБиХ-а је недостатна тарифа, а сходно томе и приход произашао из ње, који

је, и тако рестриктиван, показало се, најчешће неостварив. Такође, исказани дефицит је већи за 450.574 КМ као последица књижења исправке вриједности потраживања од Алуминија д.д. Мостар на терет расхода.

С обзиром да се у обрасцима годишњег обрачуна (билансу стања и билансу успјеха) исказују укупан приход и укупни расходи који се стичу по двије различите тарифе и намјене, те да се приход од системске и помоћних услуга може само намјенски користити за тржишну набавку резерви капацитета регулације и балансирања система, а да се трошкови пословања финансирају искључиво из прихода од тарифе за рад НОСБиХ-а, то ће се у наставку извјештаја анализирати само билансне позиције које проистичу из тарифе за рад НОСБиХ-а.

Дакле, извјештај ће се базирати само на оствареном укупном приходу од 7.885.150 КМ и укупним расходима од 8.684.815 (за рад НОСБиХ-а).

УПОРЕДНИ ПРЕГЛЕД ПОЗИЦИЈА БИЛАНСА УСПЈЕХА (без системске и помоћних услуга – само по тарифи за рад НОСБиХ-а)

<i>Ред.б р.</i>	<i>Опис</i>	<i>Остварено 2019.</i>	<i>План за 2020.</i>	<i>По одлуци ДЕРК-а тарифа за 2020.</i>	<i>Ребаланс за 2020.</i>	<i>Остварено 2020.</i>
1.	Приходи од основне дјелатности (тарифе)	6.839.662	11.191.896	7.950.000	7.368.000	7.423.365
2.	Остали приходи	199.509	-	-	37.100	32.355
3.	Приход CROSSBOW	226.683	-	200.000	-	296.326
4.	Приход TRINITY	26.676	-	-	-	110.951
5.	Приход FARCROSS	-	-	-	-	22.153
A	УКУПНО ПРИХОДИ	7.292.530	11.191.896	8.150.000	7.405.100	7.885.150
1.	Трошкови материјала	41.672	87.000	61.000	61.000	52.842
2.	Трошкови енергената и комунални трошкови	116.716	150.000	118.000	118.000	92.199
3.	Услуге	1.419.278	2.160.815	1.759.241	1.656.534	1.448.035
4.	Бруто плате и накнаде запосленим	3.550.729	4.200.000	3.550.000	3.600.000	3.582.679
5.	Амортизација	1.110.181	933.083	933.083	947.221	1.061.484
6.	Финансијски трошкови	373.526	508.993	489.536	372.000	359.088
7.	Путни трошкови	124.819	160.000	145.000	30.000	18.010
8.	Остали порези и таксе	23.497	36.000	31.500	22.700	20.722
9.	Остали трошкови	1.023.338	1.177.036	1.062.640	1.079.500	1.620.325
B	УКУПНО ТРОШКОВИ из тарифе	7.783.756	9.412.927	7.950.000	7.875.955	8.255.385
10.	Трошкови CROSSBOW	226.683	-	200.000	-	296.326
11.	Трошкови TRINITY	26.676	-	-	-	110.951
12.	Трошкови FARCROSS	-	-	-	-	22.153
	УКУПНО СВИ ТРОШКОВИ	8.037.116	9.412.927	8.150.000	7.875.955	8.684.815
	<i>Вишак прихода над расходима</i>	<i>-</i>	<i>1.778.969</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>
	<i>Вишак расхода над приходима</i>	<i>744.586</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-470.855</i>	<i>-799.665</i>

У овој табели приказани су структура и упоредни преглед остварених прихода и расхода у односу на планиране и ребалансиране, односно, одобрене Одлуком о тарифи за 2020. годину, као и у односу на остварење из истог периода претходне, 2019. године, без системске и помоћних услуга.

СТРУКТУРА УКУПНОГ ПРИХОДА оствареног у 2020. години

Укупно планирани приход НОСБиХ-а за 2020. годину је 11.191.896 КМ, док је ребалансом процијењен на 7.368.000 КМ, док је годишњи приход од тарифе за 2020. годину, утврђен Одлуком ДЕРК-а, износио 7.950.000 КМ.

Одлуком о тарифи одобрен је укупан приход у износу од 7.950.000 КМ, који је за 582.000 КМ већи од ребалансом утврђеног. Разлика је настала због тога што су у тренутку доношења ребаланса финансијског плана биле познате остварене количине потрошње и производње за период јануар-август 2020. године, а сходно њима и оставрени приход обухваћен тим ребалансом.

Приходи су стицани :

- по основу тарифе за рад НОСБиХ-а у износу 7.423.365 КМ
- по другим основама у износу 32.355 КМ и
- по основу пројеката у износу 429.430 КМ.

Остварени приход стицан само по основу тарифе за рад је мањи за приближно 526.000 КМ или 6,6% у односу на одобрен Одлуком ДЕРК-а за 2020. годину и то као посљедица:

- непримјењивања тарифе за рад НОСБиХ-а од 01.01. већ од 01.04.2020. за 332.497 КМ и
- разлике између планираног и оствареног инјектирања и преузимања електричне енергије са преносне мреже за 194.138 КМ.

Из горе наведеног, види се погубност одлуке ДЕРК-а да се она не примјењује од јануара, већ од априла 2020. године. Тај приход НОСБиХ-у никада није надокнађен, као ни у претходним годинама иако је по Методологији ДЕРК то требао да уради.

Структура прихода:

Приход по основу тарифе за рад НОСБиХ-а остварен је у износу од 7.423.365 КМ. Иначе, он је производ количине електричне енергије коју су произвођачи инјектирали у мрежу преноса, односно енергије коју су преузели купци те припадајућих тарифа од 0,0047 и 0,0563 f/kWh (за прва три мјесеца) те 0,0050 и 0,0676 f/kWh за период април-децембар 2020. године.

Приходи од рефундација се односе на приходе по основу накнада за боловања и остварени су у износу од 806 КМ.

Приход од камата исказан је у износу од 1.470 КМ и стечен је по основу затезних камата за кашњења у плаћању купца, компаније *LE Trading*.

Приходи од донација у износу од 429.430 КМ чине искоришћена средства стечена по основу истраживачких пројеката CROSSBOW (296.326 КМ), TRINITY (110.951 КМ) и FARCROSS (22.153 КМ) које финансира Европска комисија. У истом износу је исказана противставка у расходима тако да ова средства немају утицаја на финансијски резултат.

Приходи од грантова у износу од 22.289 КМ односе се на грант ЕБРД-а за консултантске услуге везане за имплементацију пројекта реконструкције пословне зграде и набавку новог система СКАДА/ЕМС и ТК. У истом износу је исказана противставка у расходима, на позицији амортизације, тако да ова средства немају утицаја на финансијски резултат.

Остале приходи у износу од 7.790 КМ чине приходи по основу наплате штете од осигурања (4.049 КМ), приходи по основу судске пресуде у корист НОСБиХ-а (3.370 КМ) те остали приходи од смањења обавеза из претходних година 371 КМ.

Наплата по основу фактурисања тарифе за рад НОСБиХ-а

У 2020. години купцима је по основу тарифе за рад фактурисано укупно 8.685.337 КМ (са ПДВ-ом). Од укупно фактурисаног износа, наплаћено је 7.782.080 КМ или око 90%. Међутим, укупан прилив новчаних средстава у обрачунском периоду износи 8.805.521 КМ. У овај прилив су укључена наплаћена потраживања (дуг) из претходне 2019. године (углавном децембарске фактуре тарифним купцима).

У току 2020. године наплата од већине купаца је била сасвим уредна, са плаћањима извршеним у валутним роковима.

АНАЛИЗА ОСТВАРЕНИХ ТРОШКОВА

Планирани трошкови за 2020. годину првобитно су износили 9.412.927 КМ, док су ребалансом утврђени у износу од 7.875.955 КМ, што је умањење за 1.536.972 КМ. ДЕРК-ов предвиђени обим расхода за 2020. годину износио је 7.950.00 КМ. Дакле, као што се може видјети, укупни расходи утврђени ребалансом у цјелини су усклађени са расходима предвиђеним у Одлуци о тарифи за 2020. годину.

Остварени расходи за 2020. годину који се финансирају из тарифе за рад износе 8.255.385 КМ и увећани су за 450.574 КМ по основу исправке вриједности потраживања од Алуминија д.д. Мостар на терет расхода која није била обухваћена ни планом ни ребалансом), а реално су мањи и у односу на ребаланс плана (7.875.955 КМ) за приближно 71.000 КМ, и у односу на тарифу за 2020. годину (7.950.00 КМ) – за приближно 145.000 КМ.

Међутим, треба истаћи да су укупни расходи већи и износе 8.684.815 КМ, јер су их номинално повећали расходи од пројеката CROSSBOW, TRINITY и FARCROSS, за 429.430 КМ, међутим, они немају утицаја на финансијски резултат, јер су по овом основу у истом износу исказани и приходи.

Аналитичко образложење трошкова

Група трошкова који имају карактер *материјалних* остварена је у износу од 52.842 КМ, што је 87% планиране годишње динамике. Трошкови из ове групе су испод планираних вриједности, осим позиције *трошкови резервних дијелова за СКАДА/ЕМС и ТК*, која је незнатно повећана.

Трошкови сврстани у групу *енергената и комуналних расхода*, остварени су у износу од 92.199 КМ, што је око 86% планиране годишње динамике. Значајне уштеде су остварене на позицији „трошкови горива“ због смањеног броја путовања узрокованог пандемијом коронавируса.

Група трошкова, која има карактер *услуга* остварена је у износу од 1.448.035 КМ, што је 94% планиране годишње динамике. Сви трошкови из ове групе биљеже остварење испод плана или приближно плану, а такође су нижи и у односу на износе одобрене Одлуком ДЕРК-а. У групи *услуге* посебно ваља истаћи неке од њихових карактеристика:

- За одржавање *опреме* планирани годишњи износ је 73.135 КМ. На овој трошковној групи исказано је 58.630 КМ, што је око 80% годишњег планираног износа. Уштеде су постигнуте на свим позицијама одржавања опреме.
- За одржавање *оперативне функције система СКАДА/ЕМС и ТК* планирани годишњи износ од 275.000 КМ био је утврђен на бази важећег уговора и реализован је у износу од 274.456 КМ.
- Значајна *софтверска опрема* која је имплементирана и користи се као алат за основну дјелатност НОСБИХ-а, углавном се не би могла ни користити без њеног одржавања, прије свега ажурирања и надоградње (*update, upgrade*). У ову категорију је, дакле, укључено одржавање софтвера са роком до годину дана које, без обзира што је некада у питању и надоградња, према МРС-у, има карактер трошка, а не инвестиције. За *годишње одржавање софтверских алата* ребалансом је смањен планирани износ са 568.851 КМ, што је био оптимум за сигуран рад, на 413.324 КМ. Годишњи износ за одржавање софтвера остварен је у вриједности од 396.522 КМ, што представља 96% ребалансом утврђеног годишњег износа.
- Услуга повезивања на платформу *IGCC у Transnetu BW* 2020. години није реализована из више разлога. Наиме, средства која су наведена у Одлуци за 2020. годину (122.000 КМ) односила су се само на успостављање и најам комуникационих веза са платформом *IGCC*. Да би се повезивање остварило, биле су неопходне и измјене на постојећем систему *СКАДА/ЕМС*, о чему је НОСБиХ преговарао са Сименсом, који је прво дао, а након тога повукао понуду за имплементацију платформе *IGCC* на старом систему *СКАДА/ЕМС* те преузео обавезу да га имплементира на нову платформу, која ће постати функционална у току 2021. године. Ситуација је додатно усложњена појавом коронавируса, јер је отежано кретање робе и људи неопходно за имплементацију овог пројекта. Због свега наведеног, није било потребе за изнајмљивањем телекомуникацијских веза за платформу *IGCC* и неће бити, све док се платформа *СКАДА/ЕМС* не припреми за повезивање на механизам *IGCC*. С друге стране, очекује се и прелазак платформе *IGCC*, али и осталих, на нову мрежу *PCN*, тако да би имплементација нове мреже поједноставила повезивање и избјегло би се унајмљивање веома скупих телекомуникацијских веза.

- За финансирање Аукцијске куће SEE CAO са сједиштем у Подгорици издвојено је 137.677 КМ.
- Према финансијском плану координационог центра SCC за 2020. годину, обавеза НОСБиХ-а као његовог суоснивача, утврђена је у износу 293.375 КМ (150.000 ЕУРА), док је реализација износила 291.419 КМ. На захтјев НОСБиХ-а SCC је октобарски рачун умањено за 1.000 ЕУР, зато што НОСБиХ-у у том мјесецу није пружио једну од уговорених услуга.
- Трошкови *закупа пословног простора* се од 01.01.2019. године према МСФИ 16 књиговодствено евидентирају преко биланса стања, а то подразумијева да је изнајмљена имовина укњижена у биланс стања и амортизује се као и сва остала имовина. НОСБиХ је ангажовао консултантску кућу за обрачун садашње вриједности имовине са правом коришћења на дан 01.01.2019. године. Такође, према истом стандарду евидентирани су и каматни трошкови, који се дефинишу као каматна стопа коју би НОСБиХ морао платити ако би средства неопходна за набавку наведене имовине посудио од неке финансијске институције. По овом основу на амортизацији је евидентиран износ од 113.110 КМ, а на камати 4.899 КМ, што значи да су ови трошкови (амортизација и камата) увећани у односу на ребаланс (јер су се у ребалансу налазили на позицији *трошкови закупнина*), а *трошак закупнина* истовремено је умањен за наведене износе.
Закупнина радног простора, са његовим одржавањем и обезбјеђењем мјесечно износи 9.886 КМ, што представља цијену 28 КМ/м². Остали трошкови закупнине (сала за веће састанке) износе 1.217 КМ.
- Трошкови *репрезентације* (31.560 КМ) су остварени у мањем износу, имајући у виду ребалансом предвиђени износ (35.000 КМ), што је посљедица смањеног броја пословних састанака због пандемије коронавируса.
- У склопу трошкова *рекламе и пропаганде и веб презентације* (1.512 КМ) за редовно мјесечно одржавање и дизајнирање веб странице утрошено је 1.050 КМ, а остатак се односи на кориштење сертификата SSL домен и одржавање домена posbih.ba (338 КМ), те на остале трошкове 124 КМ.
- На трошкованој позицији *платни промет и банкарске услуге* остварени су трошкови у вриједности од 50.928 КМ. Ове трошкове није могуће децидно планирати, првенствено због физичког, али и финансијског обима промета јер основицу за обрачун провизије на платни промет представља висина саме фактуре те је потпуно непредвидиво колики ће трошкови бити током године. Значајан износ су банкарски трошкови за услуге механизма ИТЦ, заједничких аукција SEE CAO те заједничких аукција са ЕМС-ом. Овдје су исказани и трошкови обраде кредита, провизије посредничких банака приликом иноплаћања и други.
- *Административни трошкови кредита ЕБРД-а* износе 7.823 КМ, и они обухватају годишњу накнаду за обраду кредита те ће бити присутни све док траје реализација кредита.

- Трошкови *телекомуникационих услуга* су остварени са 90% у односу на планиране те износе 40.622 КМ.
- Услуге *ревизије финансијских извјештаја* за 2019. годину плаћене су у укупном износу од 5.950 КМ и терете трошкове 2020. године. Ревизију је извршила ревизорска компанија *Baker Tilly Re Opinion d.o.o.* из Сарајева која има лиценцу прихватљиву за ревизију пројеката које финансира Европска банка за обнову и развој (ЕБРД).
- На позицији *стручно усавршавање запослених* исказано је 11.527 КМ, што је око 57% од износа предвиђеног ребалансом. Поред стандардних трошкова, 2020. годину су додатно теретили и трошкови обуке запослених за рад на софтверу ТНА, за коју је уговор потписан крајем 2019. године.
- За *услуге израде студија* финансијским планом су била предвиђена средства у износу 70.000 КМ, за три студије, док су ребалансом планирана у износу 20.000 КМ. Овим трошком је била обухваћена студија о ефектима рада ПХЕ Чапљина у компензаторском режиму на напонске прилике у ЕЕС-у БиХ, која није била предвиђена за 2020. годину, али се на захтијев више субјеката из ЕЕС-а БиХ приступило њеној изради. Студија је урађена властитим ресурсима чиме је постигнута максимална уштеда, с обзиром да је вриједност ове услуге у режији екстерних консултаната на тржишту далеко већа. Коначна вриједност студије износи 8.976 КМ. Због недостатка финансијских средстава, али и појаве пандемије одустало се од три планиране студије.
- За *трошкове регулаторне накнаде* издвојено је 70.000 КМ, што је у складу са износом утврђеним Одлуком о финансирању ДЕРК-а за 2020. годину.
- За *оглашавање* у јавним гласилима, утрошено је 3.149 КМ, што је испод планираног годишњег износа (5.000 КМ). Оглашавани су тендери и уговори о набавкама роба и услуга те конкурси, ревизорски извјештај и друго.
- *Остале услуге* у износу 54.067 КМ се односе на: адвокатске услуге (6.997 КМ), шпедитерске услуге (840 КМ), услуге физичког обезбјеђења пословних објеката (41.127 КМ), услуге одвоза отпада (3.360 КМ), услуге техничког прегледа и регистрације возила (533 КМ), те друге услуге (1.210 КМ).

На позицији *Бруто плате и остала примања запослених*, који се финансирају из тарифе за рад исказан је износ од 3.582.679 КМ. У бруто примања су укључена сва нето примања запослених (плате, топли оброк, градски и међуградски превоз, регрес, комисије и др.) те порези и доприноси.

Амортизација обрачуната на укупна стална средства износи 1.061.484 КМ. У односу на ребаланс, амортизација је увећана у износу од 113.110 КМ, који се, према МСФИ 16, односи на амортизацију по основу закупа пословног простора. Трошак закупнина је у овом извјештају умањен за исти износ.

Кamate и премије осигурања, у укупном износу од 359.088 КМ, обухватају камате на домаће кредите, камате на неповучена и повучена средства кредита ЕБРД-а те камате по основу закупа пословног простора МСФИ 16, у износу 336.755 КМ, као и трошкове

осигурања, у износу од 22.333 КМ. Камате су остварене испод планираних вриједности, а највеће уштеде су остварене на позицијама камата на неповучена средства и камата по основу коришћења овердрафт кредита. Наиме, НОСБиХ је, и поред недостатка финансијских средстава за текуће пословање, настојао да у што мањој мјери користи средства овердрафт кредита тражећи од добављача да пролонгирају рокове плаћања, чиме је још једном потврдио да је веома рационално управљао тошковима.

И овдје подсјећамо да су камате увећане за износ 4.899 КМ, који се, према МСФИ 16, односи на камате по основу закупа пословног простора.

Трошкови *осигурања* у износу од 22.333 КМ односе се на: осигурање возила 5.226 КМ, сталних средстава 10.858 КМ, те осигурање запослених од озледа на раду 6.249 КМ.

Трошкови службених путовања износе укупно 18.010 КМ, а умањена реализација је последица смањеног броја пословних састанака због пандемије коронавируса.

Остали порези и таксе те порези који не зависе од резултата обухватају, прије свега, посебан порез за заштиту од природних и других несрећа и општу водопривредну накнаду, за које се издваја по 0,5%, колико се обрачунава на нето примања у ФБиХ, затим годишњу комуналну, административне и друге таксе ради овјере и легализације одређене документације. У овој групи трошкова евидентиран је и посебан допринос за подстицање рехабилитације и запошљавање особа са инвалидитетом, за запослене чије пребивалиште је у ФБиХ. Укупан износ обрачунатих пореза и накнада по свим основама, закључно са 31.12.2020. године, је 20.722 КМ, што је око 91% од планираног годишњег износа.

Планирани годишњи износ за групу трошкова исказану као *остали расходи* је био 1.177.036 КМ, односно, ребалансом предвиђених 1.079.500 КМ. Остварени су у износу 1.620.325 КМ.

Према контном плану у ову групу улазе: чланарине (ЕНТСО-Е, SIGRE и др.), уговори о дјелу, накнаде Управном одбору, остали расходи као и расходи из претходних година (ванредни расходи).

Највећи трошак у овој групи односи се на чланарину ЕНТСО-Е, која из године у годину расте, и у 2020. је достигла износ од 850.421 КМ. Осим тога, за чланарине у организацијама ВАКЕ, SIGRE и другим издвојено је 11.240 КМ.

Осим чланарина, у структури ових трошкова исказани су и:

- *накнаде по основу уговора о дјелу* у износу од 12.747 КМ (брutto обрачуната накнада по уговору за чишћење и одржавање главног центра, те ангажовање секретарице, у одсуству стално запослене због коришћења годишњих одмора и боловања)
- *накнаде Управном одбору НОСБиХ-а и Савјетодавном вијећу* које су обрачунате у брутто износу 166.353 КМ
- *остали расходи* у износу од 484.280 КМ обухватају исправку потраживања од Алуминија д.д. Мостар (450.574 КМ); (негативне) курсне разлике (1.595 КМ) настале у периоду између књижења и плаћања инофактура, због промјене валутног курса америчког долара; отпис обавеза по извјештају пописне комисије (1.865 КМ); трошкове по основу Уговора са ЕБРД-ом (упис хипотеке) у износу 7.992 КМ; остале расходе у износу 281 КМ те расходе који нису били

обухваћени ни планом, а ни ребалансом, а односе се на трошкове подршке групе РГ ЦЕ за континенталну Европу при ЕНТСО-Е, у износу 21.973 КМ

- *трошкови утврђени у ранијим годинама* износе 95.285 КМ, а односе се на фактуре које су пристигле у 2020. за трошкове настале у 2019. години, а то су:

1. ЕНТСО-Е 44.033 КМ (коришћење верификацијске платформе)
2. ЕНТСО-Е 16.254 КМ (коришћење ОРС СТА платформе)
3. ЕБРД 23.919 КМ (камата на непувучена средства)
4. BS Telecom Solutions 340 КМ (одржавање обрачунске базе података)
5. Логософт 10.666 КМ (одржавање лиценци Microsoft)
6. Сарајево Осигурање 73 КМ (осигурање возила).